

Література

1. Богославець О.Г. (2012). Ресурси відтворення потенціалу регіонів трансцендентної економіки // Розвиток соціально-економічних систем у трансформаційних умовах: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Студентів і молодих учених (м. Бердянськ, 26-27 січня 2012 р.). с. 12
2. Ільченко, В., & Кисельов, В. (2020). Концептуальні аспекти формування соціального підприємництва в селах і селищах України та моделі їх інноваційного господарювання. *Економіка та суспільство*, (22). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-37>
3. Павленчик А.О., Павленчик Н.Ф. (2013). Створення та функціонування кооперативів в контексті економічного простору : монографія. Львів, Ліга-Прес. 204 с.

vpylyriv@gmail.com

Пилипів В.,

д.е.н., професор кафедри регіоналістики і туризму

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна,
радник з питань муніципальних фінансів «U-LEAD з Європою»,

Венцель В.,

д.н.держ.упр., директор департаменту фінансів Житомирської ОДА

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА УЧАСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В АДМІНІСТРУВАННІ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ

Анотація. Розкрито європейську практику розподілу функцій адміністрування місцевих податків і зборів між державними органами та органами місцевого самоврядування.

Ключові слова: місцеві податки, оподаткування майна, адміністрування податків, органи місцевого самоврядування.

Координація між рівнями управління, що відповідають за виконання основних видів діяльності, пов'язаних з адмініструванням податку на майно переважно стосується управління кадастром, оцінки майна та виставлення рахунків [1]. Ефективне виконання останньої функції у багатьох випадках є вирішальним для реалізації потенціалу податку.

Європейський досвід місцевого оподаткування має багато свідчень децентралізації податкового адміністрування. Загалом податки не обов'язково повинні адмініструватися на тому рівні управління, до якого вони зараховуються. Існують приклади надходження податків одному рівню управління, тоді як податкове адміністрування закріплене за іншим рівнем. Вибір рівня уряду, відповідального за адміністрування податків, як правило, передбачає компроміс між технічними можливостями та стимулами [2].

З одного боку, на рівні уряду, як правило, є кращий технічний потенціал для адміністрування податків, а також існує економія від масштабу в такій діяльності. У випадку майнових податків економія від масштабу досягається за рахунок використання єдиного фіскального кадастру та систем масової оцінки майна. Централізоване виконання цих функцій може не лише зменшити витрати, але й покращити якість кадастрів та оцінок.

З іншого боку, органи місцевого самоврядування, як правило, мають більше стимулів для збору податкових надходжень, які нараховуються до їх бюджетів, що може мати позитивний вплив на деякі етапи стягнення надходжень. Органи місцевого самоврядування, як правило, мають більше інформації про місцеві умови, що може допомогти їм ефективніше виконувати

окремі функції адміністрування майнових податків та створювати необхідну фіскальну культуру у громаді.

Існує велика кількість позитивних прикладів виконання повного спектру функцій щодо адміністрування місцевих податків на майно органами місцевого самоврядування. John L. Mikesell описує цікавий досвід Нідерландів щодо успішної децентралізації адміністрування податку на нерухомість, де муніципалітети відповідальні за всі його етапи — ведення обліку майна, його оцінку (за ринковою вартістю), а також стягнення. Муніципалітети у Нідерландах можуть вимагати від власників майна подавати декларації з інформацією про свої ділянки, а власники зобов'язані надати свій висновок про оціночну вартість майна. І власник, і орендар зобов'язані надавати інформацію про оренду; а податок сплачують як користувачі, так і власники майна.

Слід згадати, що податкове адміністрування включає в себе багато видів діяльності, але у більшості випадків лише деяка частина з них може бути децентралізована, що створює безліч можливих адміністративних механізмів у залежності від розподілу відповідальності між рівнями управління [1].

Зокрема, фіскальні кадастри, як правило, адмініструються на центральному рівні. Функція ж виставлення рахунків і збору майнових податків краще піддається децентралізації і часто може ефективно здійснюватися на місцевому рівні. Такий розподіл повноважень закріплюється на законодавчому рівні, надаючи ОМС повноваження нараховувати та стягувати майнові податки. У багатьох країнах ОЕСР та країн-партнерів ані центральні, ані регіональні уряди не відповідають за стягнення податків на майно. У більшості країн за таку діяльність відповідають саме ОМС і лише у декількох країнах (Бельгія, Чехія, Естонія, Швеція, Франція, Словенія) центральні уряди повністю адмініструють усі податки.

У світовій практиці є поширеним так зване «спільне» чи «кооперативне» адміністрування місцевих майнових податків, включаючи співпрацю як по вертикалі, так і по горизонталі. Основні функції податкового адміністрування — реєстрація платників податків, декларування або оцінювання, облік доходів і платників податків, контроль за правопорушеннями, аудит, примусове виконання, а також оскарження [2] — для певного податку можуть бути розподілені між податковими органами відповідно до технічної компетенції і спроможності їх виконувати, а деякі функції можуть виконуватися навіть декількома органами.

Кооперативний розподіл функцій може поєднувати місцеву автономію та знання місцевих умов із централізованими технічними можливостями. У випадку майнових податків централізоване оцінювання майна та ведення майнових кадастрів може доповнюватись місцевим збором податків. Зокрема, така співпраця центрального та місцевого рівнів відмічається у Великобританії, Німеччині, Австрії, Данії, Туреччині та інших країнах [2].

Оскільки податки на нерухоме майно часто можуть приносити значні суми доходів у місцеві бюджети, ОМС можуть мати більше стимулів інвестувати в місцеве податкове управління, якщо вони відповідають за збирання надходжень від таких податків. Існують підстави вважати, що місцева автономія та місцевий контроль посилюються, якщо адміністрування податку також є місцевим [2–4].

В Україні питання розширення повноважень ОМС щодо адміністрування місцевих податків і зборів активно обговорювалося в останні роки, проте так і не було вирішеним у довоєнний період. Нова реальність, коли партнерство центрального та місцевого рівнів є надважливими для досягнення спільних цілей розвитку країни, видається правильним часом для цього. Місцева влада вже довела свою спроможність протистояти складним викликам і може нести відповідальність за використання власного податкового потенціалу шляхом виконання окремих функцій з адміністрування місцевих податків і зборів, які стягуються на її території.

Література

1. OECD (2021) «Making Property Tax Reform Happen in China: A Review of Property Tax Design and Reform Experiences in OECD Countries», <https://www.oecd.org/tax/making-property-tax-reform-happen-in-china-bd0fbac3-en.htm> (дата звернення: 01.03.2023).
2. Mikesell, John L. (2012) «International Experiences with Administration of Local Taxes: A Review of Practices and Issues», https://www.researchgate.net/publication/267794839_International_Experiences_with_Administration_of_Local_Taxes_A_Review_of_Practices_and_Issues (дата звернення: 01.03.2023).
3. Dollery, B., Kitchen, H., McMillan, M. and Shah, A. (2020) «Local Public, Fiscal and Financial Governance: An International Perspective», https://www.researchgate.net/publication/341805733_Local_Public_Fiscal_and_Financial_Governance_An_International_Perspective (дата звернення: 01.03.2023).
4. Kitchen, H., McMillan, M. and Shah A. (2019) «Local Public Finance and Economics: An International Perspective», https://www.researchgate.net/publication/335224314_Local_Public_Finance_and_Economics_An_International_Perspective (дата звернення: 01.03.2023).

pidoricheva@nas.gov.ua

Підоричева І. Ю.

доктор економічних наук

Інститут економіки промисловості НАН України (м. Київ), Україна

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОВОЄННИЙ СТАЛИЙ РОЗВИТОК МІСТ УКРАЇНИ

Анотація. *Визначено позитивні ефекти, а також соціальні та екологічні виклики триваючої урбанізації, серед яких бідність, нерівність, сегрегація, забруднення повітря, погані житлові умови. В Україні ці проблеми підсилюються наслідками повномасштабного військового вторгнення РФ, яке спричинило величезні людські втрати, руйнування інфраструктури, завдало серйозної шкоди довіччю населених пунктів. Обґрунтовано, що відбудова українських міст має здійснюватися на національному рівні з використанням інноваційних рішень та сучасних підходів до максимально повного врахування та збалансування усіх складових потенціалу повоєнного сталого розвитку міст. Здійснено огляд іноземного досвіду запровадження локальних інновацій у контексті цілей повоєнної відбудови територій України, зокрема відновлення енергетичної інфраструктури, будівництва житла та редизайну громадського простору.*

Ключові слова: *урбанізація, сталий розвиток, повоєнна відбудова міст, локальні інновації.*

Відбудова зруйнованих і постраждалих міст України внаслідок повномасштабної російської військової агресії є одним із першочергових завдань для країни. Міста відіграють провідну роль у забезпеченні економічного зростання, сприяттві людському розвитку та подоланні бідності, в них сконцентрована значна кількість населення насамперед високоосвічених, висококваліфікованих і креативно мислячих особистостей. Станом на 2021 р. у містах проживала більшість населення світу — 56 % або 4,45 млрд людей. Для порівняння: в Україні, до російського військового вторгнення у 2022 р., частка міського населення складала 70 % від загальної чисельності населення країни [7]. За прогнозами ООН, протягом наступного десятиліття кожен регіон стане більш урбанізованим, а міські райони розширять свої території і до 2050 р. у містах проживатимуть 7 із 10 людей [9]. Заразом міста є важливими географічними осередками для реалізації Порядку денного ООН до 2030 р. щодо досягнення її 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) [6].

Проте триваючі процеси урбанізації поряд із позитивними ефектами можуть призвести до поглиблення соціальних проблем, таких як бідність, нерівність, сегрегація, а також матимуть серйозний вплив на довкілля та безпеку життєдіяльності людей через численні локальні про-